

27 noiembrie 2005

Simpozion
omagial
la Centrul
Cultural
Comunitar
din București

LA ÎMPLINIREA VÂRSTEI DE 60 DE ANI

Scriitorul GHEORGHE SCHWARTZ – În conștiința cititorilor săi

Ziua de 27 noiembrie va rămâne întipărită în memoria iubitorilor de carte, deoarece li s-a oferit prilejul să se întâlnească, în cadrul unui simpozion organizat la Centrul Cultural Comunitar, cu scriitorul *Gheorghe Schwartz*, să cunoască omul și opera. Simpozionul a fost moderat de scriitorul *Toma George Maiorescu*. Consilierul pentru probleme culturale, dr. *José Blum*, care a făcut un mic portret al invitatului, a subliniat că numeroase personalități din viața socială, culturală, din mass media, academicieni și oameni de afaceri au ținut să participe la acest simpozion.

Explicând cum și de ce au devenit evreii un popor al cărții - singurul popor din istoria veche care are o zi dedicată acesteia, „Simhat Tora” -, *Toma George Maiorescu* l-a caracterizat pe *Gheorghe Schwartz* ca fiind unul dintre cei trei prozatori români de valoare universală. În ciclul său de romane, scriitorul a re-proiectat și a creat un univers reprezentând două milenii de istorie, redat cu dramatism și care sintetizează moravurile acestei vaste perioade ce include 100 de generații, demonstrând universalitatea iudaismului.

Președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a remarcat, în cuvântul său, că Simpozionul face parte din programul întâlnirilor de duminică de la Centrul Cultural Comunitar, care și-a propus, printre altele, să invite și personalități evreiești din țară. Prezența scriitorului *Gheorghe Schwartz* - la sugestia Comunității Evreilor din Arad - este inclusă în acest proiect. Numindu-l un scriitor remarcabil, cu 25 de cărți în 36 de ani și cu o activitate publicistică bogată (peste 2.000 de articole), alături de cea universitară, președintele F.C.E.R. a menționat că scriitorul, integrat în literatura română, dar în a cărui proză se regăsesc motive evreiești, este deținător al Premiului Uniunii Scriitorilor. Pentru întreaga lui activitate, domnia-sa i-a înmănat apoi „Diploma de Excelență” a F.C.E.R.

În imagine: *Gheorghe Schwartz*, *Toma George Maiorescu*, dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R. - în timpul desfășurării simpozionului

Vorbind în numele Uniunii Scriitorilor, al cărei vice-președinte este, poetul și senatorul *Varujan Vosganian* a elogiat capacitatea de creație a poporului evreu chiar și când se afla în robie. El a apreciat că o parte din Biblie, cum ar fi *Cartea lui Iov*, se poate adăuga la marile creații ale evreilor. Domnia-sa a făcut apoi o paralelă între soarta evreilor și a armenilor, amândouă popoarele supra-viețuind datorită forței culturii, pe care a numit-o „templele din sufletele lor”.

Academicianul *Alexandru Bogdan* l-a caracterizat pe *Gheorghe Schwartz* un om liniștit, blând, tolerant, cu vederi largi, înzestrat cu noblețe sufletească, cu o mare capacitate de a scrie pentru omenire. Cărțile lui vor fi poate mai bine înțelese de generațiile viitoare - a conchis vorbitorul.

Scriitorul și publicistul *Dorel Dorian* consideră că *Gheorghe Schwartz* este un foarte mare scriitor, dar o adevărată dezbateră asupra valorii lui se va putea realiza numai când cel puțin două treimi dintre participanți îi vor citi opera. Referindu-se la mijloacele artistice folosite, domnia-sa a remarcat că nu numai speranța, ci și deznădejdea pot forma lumea, așa cum dovedesc romanele lui și eroii care-i populează cărțile și l-a sfătuit pe scriitor să găsească modalitatea în care să nu-și risipească timpul creator, pentru a-și putea finaliza opera. Vorbitorul a ținut să evocă un episod simbolic din romanul *Mâna albă*, a cărui concluzie este: lucrul cel mai important pentru stabilirea valorii unui om este ceea ce lăsam în urma noastră.

Prof. univ. dr. *Vasile Morar* a insistat asupra substanței morale profunde a operei lui *Gheorghe Schwartz*, pe care a numit-o moralitate deschisă. Destinul individual al personajelor romanelor scriitorului, a remarcat vorbitorul, se interconectează și capătă caracter universal. Exemplificând cu lucrarea *Filosofia transversală*, el a arătat că din opera scriitorului se desprind trei teme: dialogul cu Dumnezeu, nevoia de siguranță și raportul eros-viață - în consecință, o uniune sapiențială a lumii și vieții.

Exprimându-și aprecierea față de opera lui *Gheorghe Schwartz* și față de ideea organizării acestui simpozion, poetul *George Bălăiță* și-a manifestat dorința de a participa și în viitor la astfel de manifestări.

Poetul și publicistul *Boris Mehr* a subliniat că, prin scrierile sale, *Gheorghe Schwartz* a reușit să creeze o imagine a evreilor în cultura română. *A. Weisenberg* a vorbit în context despre necesitatea combaterii antisemitismului și a cerut organizarea *Salonului literar* al R.E. într-un cadru mai larg.

În încheierea Simpozionului, scriitorul *Gheorghe Schwartz* a mulțumit pentru toate lucrurile frumoase care s-au spus despre el și opera lui.

EVA GALAMBOS

Necruțător cu sine și cu ceilalți spre a putea formula un răspuns mai vast despre ființa umană, *Gheorghe Schwartz* își este el însuși martor și jurat și apărăre. Cu extraordinara-i putere de aplecare spre studiu, de aprofundare a temei cercetate, de mișcare dezinvoltă în spațiul imagistic, *Gheorghe Schwartz* (re)scrie cu mijloace proprii, în care investește timp, energie, talent, o cronică a lumii vechi din perspectivă contemporană. Orgolios și timid, acest scriitor bănașean trăind cu sentimentul absurdului din cotidian, observând realitatea cu incisivitate și ironie amară, înțelege dureros de bine *absența comunicării interumane de profunzime*, care face paradoxul epocii noastre - epoca hipertehnologiilor de comunicare ultrarapidă.

Ceea ce frapază în opera lui *Gheorghe Schwartz* este refuzul total al ideii de confesiune, din care se plămădește, în genere, literatura. Și, totuși, o porțiță există. Ea se deschide în cel mai recent roman al său, *Axa lumii*, în care scriitorul se hotărăște să facă un portret în oglindă al artistului la vârsta maturității. Este vorba de Cel de-al Șaizeciștreilea, din „Cei o sută”; de *Schwartz von Schwartz*, care răspunde, pe de-o parte, cu fals-cucernică modestie la apelativul de Genealog, și, pe de alta, cu infailibil simț al adevărului, la titlul nobiliar, pentru că „atunci când scrii ceva, devii nobil”. Scrius este, în accepția sa, o opțiune existențială profundă, transfiguratoare. *Vocația artistică îl scoate din rând, nu atât fiindcă vrea, ci pentru că nu poate fi aidoma celorlalți*; mediocri, agresivi, mestecând între dinți nimicuri fericite. Și atunci se refugiază într-o lume a sa, care nu-l rănește, pentru că o privește precum astrologul, prin telescop, cerul cu stele. Are sentimentul infinității, în ambele sensuri: rece-detașat (venind din Ecclziast) și, totodată, constructiv (convins că Opera la care trudește rămâne pe Pământ). Cartea de vizită a Genealogului este „eu vin de acum 500 de ani”. Seamănă cu replica tânărului gol-pușcă, evadat dintr-un lagăr al morții, care, întrebat de vameșul de la granița cu Elveția, ce vârstă are, răspunde:

„Am două mii de ani”. În cazul lui *Schwartz von Schwartz*, delimitarea (500) e precisă: nu se știe de când își socotește începutul misiunii sale pe Pământ și *nici de unde vine*. Există câteva referiri genealogice ce-l înrudesesc cu tânărul evadat despre care povestea *Wiesenthal*: „sângele evreiesc pe linie maternă”, strămoșii izgoniți din Spania în 1492, în urma edictului de expulzare emis de *Ferdinand și Isabela*; „o rană niciodată vindecată și cicatrizată doar de vreme și de înțelepciune, că și cu ea trebuie să trăiești”. E multă tristețe în propoziția explicativă de la sfârșit. Înțelepciunea a învățat-o de timpuriu, fiindcă dincolo de ficțiune (anul 1207, *Saint-Denis*), transpare propria-i studenție clujeană, chiar dacă referirea, scurtă, e făcută la persoana de treia și învelișul e medieval: „Avea 19 ani, un măgăruș, câteva manuscrise și o experiență de viață bogată”. Dacă, de la *Bergson* și *Proust* încoace, jocul cu noțiunea de timp a devenit curent în literatură, prozatorul contemporan împinge lucrurile mai departe.

Ce este, la urma urmei, *Axis mundi*, care dă și titlul romanului? „Infinitatea ce vine din todeauna și se termină în totdeauna, străjuită de cei câțiva *arbor consonquinitatis*”. Prozatorul este cel „înghițit” de propria-i creație. Literatul, dublat de moralist, știe să vadă unitatea

contrariilor din substanța zămisliitoare. Manuscrisul „se naște din truda, îndemânarea, cinstea și credința unora”, ca și din „stângăcia, ticăloșia și erezia altora, ori, câteodată, ale aceluiași”. Unul din laitmoivele octetului neterminat încă este meditația (parabolică) despre Putere. Balaurul, pantera, tigrul, leul - simboluri ale cruzimii, sadismului, lipsei de scrupule, bulimiei de a avea, plăcerii de a terfeli tot ce-i pur - rostesc, fiecare pe rând, când ajung cu spatele la zid, aceeași frază: „Acum, eu sunt aici; mâine vei fi tu”. *Bruegel și Bosch*, pe care-i citează, îi sunt sursă de inspirație, mărturisită indirect. „Bietul scrib” care „mai băntuie încă printre noi”, cunoscând, de-a lungul veacurilor (nu cumva, chiar în aceeași singură viață?), mai multe morți și renașteri, nu se mai simte „atât de singur” când proiectează o nouă carte.

Cum arată corabia lui *Gheorghe Schwartz*? O construcție născută din speranță și deznădejde. O imagine fantastă și, totodată, salvatoare pentru cineva cărui scris îi dăruie supapa de siguranță, permițându-i să-și păstreze rațiunea de a exista. Problemei puse în adolescență - a rămâne el însuși simulând aderarea la convenția sau conveniența socială, pentru a fi acceptat de societate, - încearcă și reușește să-i găsească remediu prin „dispariția” în operă. Scriitorul încredințează valorilor sticla cuprinzându-l pe adevăratul *Gheorghe Schwartz*, cel care iese din biografia liniștitoare, ba chiar triumfantă (în anii din urmă - decan al Facultății de Științe Umaniste și Sociale a Universității „Aurel Vlaicu” din Arad). Are dreptate? Greșește? Cine să-i întoarcă anii tineri, petrecuți până la ore târzii în bibliotecă, conspectând, notând entuziast propriile-i opinii pe marginea conspectelor?! I-ar mai trăi la fel? *Gheorghe Schwartz* crede într-un apostolat al scriitorului, pentru care nu viața, ci dăra ce o lasă în urmă-i e tot ce contează. Dar câți oameni sunt, azi, consumatori de literatură? Sub primul impuls, răspunsul e descurajant. La o analiză mai atentă, însă, descoperim eșantionul care iubește *Frumosul* și are nevoie de acest refugiu în „bălcii deșertăciunilor”, departe de „zgomotul și furiia” lumii, în toate timpurile.

Deloc de neglijat este pragmaticul *Gheorghe Schwartz*, calitate fără de care n-ar fi un om de succes. Pragmatismul l-a ajutat să-și conducă corabia în direcția recunoașterii sociale, fiindcă timpul în care existăm este semn al trecerii noastre. Cufundat în scris, atunci când obligațiile de dascăl universitar și *pater familiae* i-o permit, scriitorul caută izbăvirea de torturantele incertitudini în fața paginii de computer așteptându-i gândurile, la fel de liniștit-misterios precum altădată tăblițele de argilă, sulurile de pergament, hârtia de scris. Și numai această frământare a ființei în dorința de a o desăvârși - ce răzbate din subteranele cuvintelor - este singura fertilă pentru a transmite posterității și semnului existenței proprii, irepetabile, pe Pământ.

IULIA DELEANU

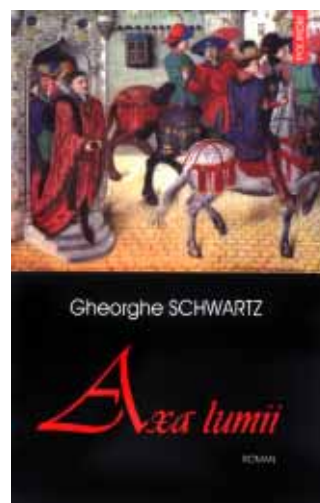
„AXA LUMII” la... anul o mie

Cu *Axa lumii*, *Gheorghe Schwartz* ajunge la anul 1000, respectiv al șaselea volum din ciclul „Cei o sută”, cea mai ambițioasă incursiune în domeniul ficțiunii românești, după câte știm.

Apărută la Ed. Polirom, 2005, în condiții grafice excelente (o reproducere din quattrocento), în seria îngrijită de *Silviu Lupescu*, cartea conține o prezentare a autorului (din păcate, necesară, pentru că *Gh. Schwartz* ar trebui să fie o celebritate și încă nu este) și nouă capitole (cu personajele de la al 58-lea la al 64-lea și două anexe), totul într-o „montură” ce te-ar face să crezi că este o lucrare istorică autentică. Am fi tentați să facem paralele între această manieră, oricum unică în literatura română, și cea aleasă de *Marquez* în romanul *Un veac de singurătate*, dar ne putem gândi și la *Faulkner* ori mulți alții, dar... Există un „dar” și acesta este *darul* pe care ni-l face *Gheorghe Schwartz*. Să vedem cum începe cartea: „Povestea lui *Juglans* este povestea unei clipe. Așa cum acțiunea întregii vieți nu este decât biografia unei clipe. Chiar și după atâta vreme, cât s-a istovit la viețile primilor cincizeci și șapte dintre *Cei o Sută*,

scribul are șansa a nu putea intra în rutină”. Astfel reîntrm în atmosfera lui *Schwartz*, pe care a creat-o în primele cinci volume anterioare. El este scribul, dar dotat, cum și mărturisește, cu computer, ascultând muzică simfonică ș.a.m.d. Pentru cine caută acțiuni palpabile, erotism de duzină, șocuri de tip thriller, va căuta zadarnic.

Lectura aduce enorme satisfacții celui care s-a săturat de elementele numite mai înainte. „Există o limită geografică și una de timp până unde răzbește înțelegerea. Doar povestea constituie a treia dimensiune, cea aptă de a da consistență faptelor”, ne spune, ca un ghid atent, autorul. El consideră că peste un număr de ani nici politicienii zilei, *Bush*, *Putin*, *Saddam* (ieșit din joc) ș.a. nu vor mai avea nume, ci vor fi și ei niște cifre în marea aritmetică a istoriei. Desigur, este o ipoteză, iar ipotezele sunt luate „cum grano salis”.

Important este mesajul lui *Schwartz*, dacă el există. Ori el se joacă și ne invită la un joc în comun? Mesajul este, credem, dorința omului de a supraviețui propriilor erori ca și propriilor relative biruinți. Aici nu este vorba pur și simplu de un „evreu rătăcitor” (model super și hiperutilizat), ci de întreaga omenire care rătăcește într-un spațiu cu două coordonate - realul și ficțiunea. Am eliminat a treia dimensiune, la care face referire *Schwartz*, dar mi-e mai ușor așa, să explic ce am înțeles. Iar proza aceasta are, ca orice scriere complexă, de calitate, farmecul și șansa de a naște noi forme de

înțelegere. Deși aproape toate paginile sunt îmbibate de ev mediu timpuriu și mai puțin timpuriu, simțim mereu prezentul în care trăim. Altfel, ce rost ar avea s-o citim? Așa cum și *Gulliver* ori *Don Quijote* ne interesează doar pentru că vrem să pricepem ce se întâmplă azi, la fel și cele „N - personaje” până la o sută ne interesează ce fac și ce pățesc. Nu este o satiră, dar parabola există.

Singura încheiere la această micro-recenzie ar fi: „Citiți-l pe *Schwartz*!”.

BORIS MARIAN